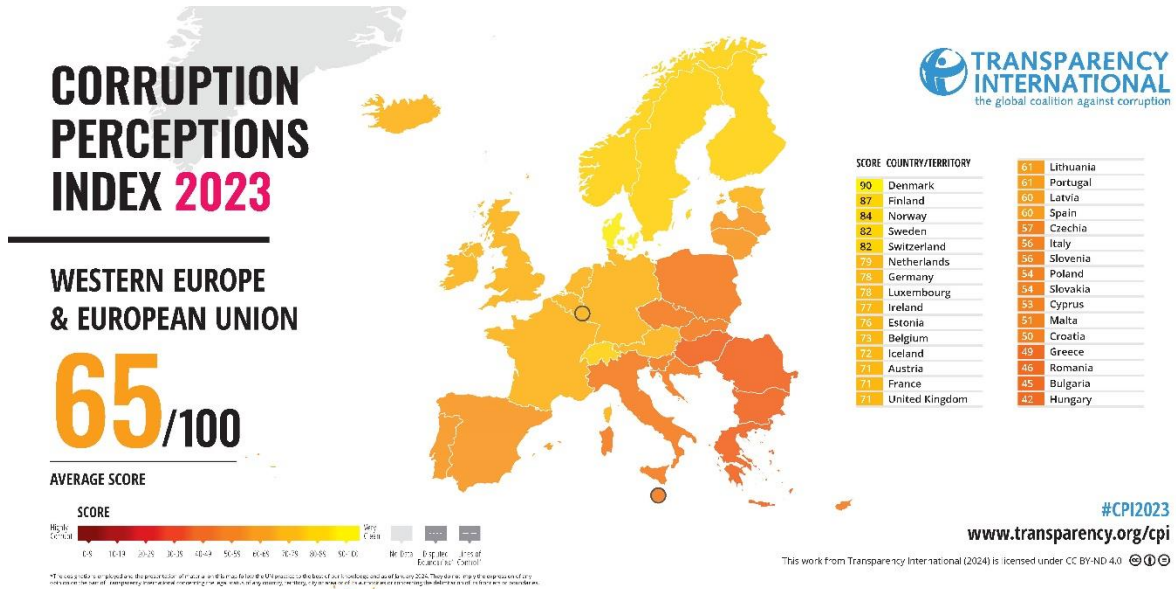

Индекс за възприятие на корупцията за 2023 за Западна Европа и ЕС: Заплахите за върховенство на закона и почтеността в политиката подкопават усилията за противодействие на корупцията

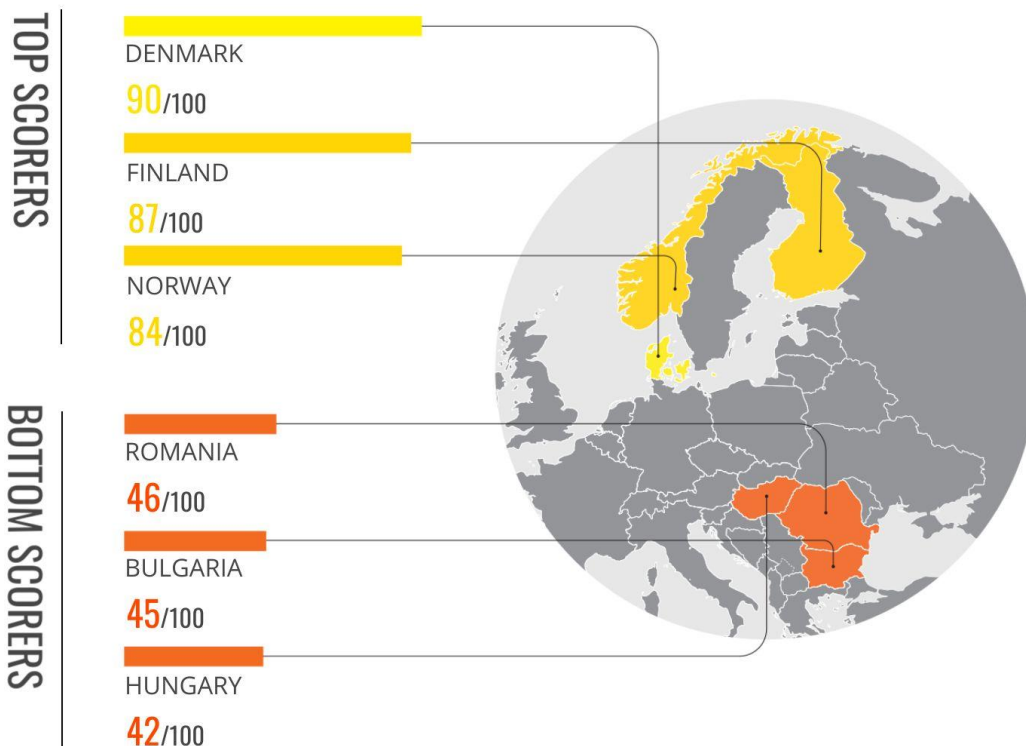
Средната стойност на Индекса за възприятие на корупцията (CPI) в Западна Европа и Европейския съюз (ЕС) е спаднал за първи път от десетилетие на 65 от 100. Въпреки че Европа остава регионът с най-висок резултат в Индекса, строгите мерки за борба с корупцията продължават да бъдат подкопавани от отслабването на взаимния контрол и баланс между властите. Ерозията на политическия интегритет допринася за намаляване на общественото доверие в способността на страните да се справят с продължаващите предизвикателства в региона.

Индексът за възприятие на корупцията за 2023 г. показва, че антикорупционните усилия са в застой или са намалели в повече от три четвърти от страните в региона. Сред оценените 31 страни само шест са подобрили резултата си, докато други осем са понижили своя резултат от 2012 г. насам.

Няколко изтъкнати демокрации, включително **Швеция (82)**, **Нидерландия (79)**, **Исландия (72)** и **Обединеното кралство (71)** са регистрирали най-ниските си резултати досега. Забележително е, че Обединеното кралство е претърпяла спад от шест пункта през последните пет години. **Дания (90)**, **Финландия (87)** и **Норвегия (84)** оглавяват класацията на Индекса за възприятие на корупцията, докато страните с най-ниски резултати, отразяващи съществени слабости във върховенство на закона, включват **Унгария (42)**, **Румъния (46)** и **България (45)**.

Заглушаване на критиките и отслабване на взаимния контрол и баланса между властите

Ниската отчетност и политическата корупция подкопават върховенството на закона в регион, в който хората губят доверие в своите институции. В най-тревожните случаи интересите на тесен кръг от хора имат твърде голям контрол върху вземането на политически решения. В други, правителствата предприемат мерки срещу журналисти, лица, подаващи сигнали за нередности и лица и организации, следящи за съблюдаването на законите.

Повече от десетилетие на системно нарушаване на върховенство на закона в **Унгария** (42) създаде система, в която [корупцията по високите етажи на властта процъфтява несанкционирана](#). [Неубедителното прилагане на](#) реформите в областта на върховенство на закона, съчетано с неотдавнашната [законодателна инициатива](#) за създаване на „служба за защита на суверенитета“, разследваща чуждестранно влияние и заглушаване на останалите критични гласове, разкриват намеренията на правителството да защити статуквото.

Значителните проблеми на България (45) с върховенство на закона и олигархичното влияние остават, въпреки програмите за законодателни реформи на няколко последователни правителства и приемането отдавна закъснялото законодателство за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи сигнали за нарушения. Макар и законодателството за защита на лицата, подаващи сигнали за нарушения да е вече факт, [предизвикателствата при прилагането му](#) са очевидни.

Предложенията от Италия (56) промени в конституцията, ако бъдат приети, ще концентрират властта в изпълнителната власт, отслабвайки парламентарния контрол.

Отразяването на корупцията също става все по-голямо предизвикателство за журналистите, което отслабва жизненоважното наблюдение на правителството поради засиленото използване на стратегически съдебни дела срещу участието на гражданите (SLAPS) или законното оказване на натиск от страна на мощни бизнеси и политици в страни като Кипър (53), Малта (51), Ирландия (77), Унгария (42), Хърватия (50), България (45), Нидерландия (79) и Полша (54).

Полша: страна под наблюдение

Спадът на Полша (54) със седем пункта през последното десетилетие показва систематичните усилия на предишната управляваща партия "Право и справедливост" да монополизира властта за сметка на обществения интерес.

Съдебните реформи, позволяващи политически назначения и създаването на механизми за разследване и санкциониране на съдии, наклониха баланса на силите и подкопаха върховенството на закона в страната. Тези промени проправиха пътя за последващи законодателни реформи, включително тези, уреждащи заетостта в публичната администрация или държавните радио и телевизионни оператори, които поставиха Полша на пътя на демократичното отстъпление.

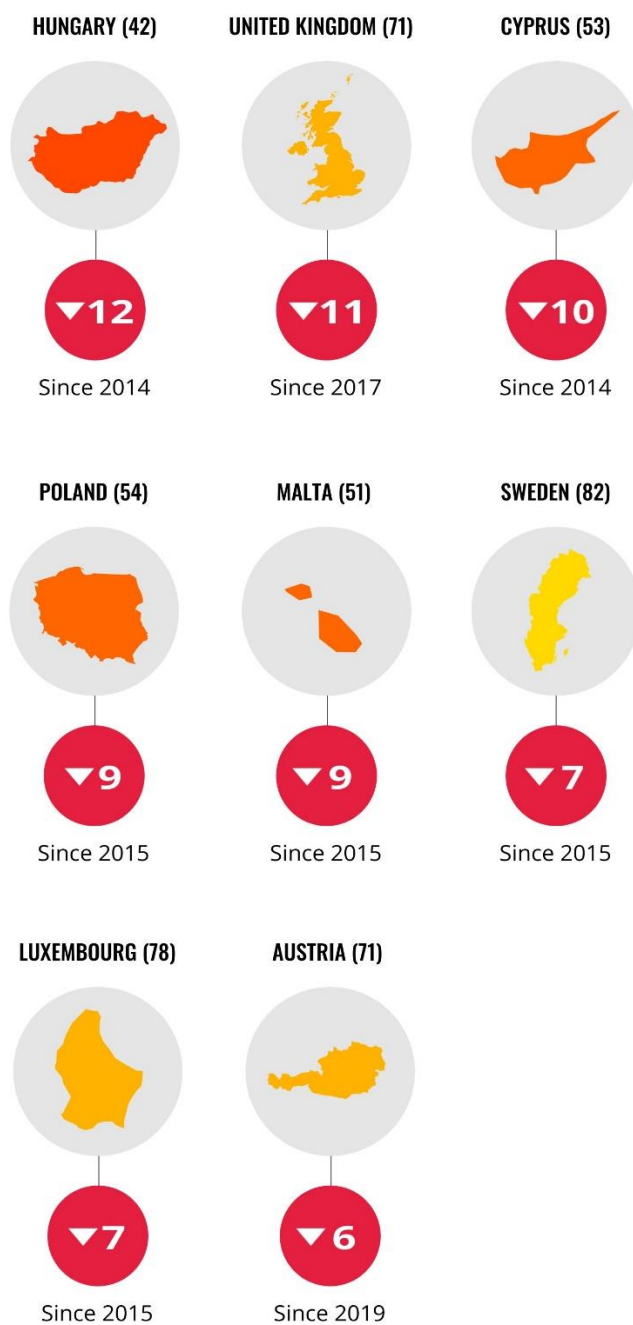
Правителството на „Право и справедливост“ отмени някои решения, като например закриването на дисциплинарната камара за съдии, едва след като беше изправено пред [глоба от 1 милион евро за всеки ден на неизпълнение от ЕС](#), Решение на Съда на ЕС, което счита, че съдебните реформи в Полша противоречат на правото на ЕС, и [ограничи достъпа](#) до фондовете на ЕС по Плана за възстановяване.

След изборите през октомври 2023 г. новото правителство постави възстановяването на баланса на силите и върховенство на закона сред основните си приоритети. Въпреки това, тъй като „Право и справедливост“ все още упражнява значително влияние върху институциите, възстановяването им, заитайки демократичните процеси, няма да бъде лесна задача.

Независимостта на съдебната власт в целия регион е недостатъчна

Слабостите в съдебните системи създават бариери пред достъпа до правосъдие и пречат на съдилищата ефективно да ограничават властта на правителството. В най-лошите случаи политизирането на назначенията в съдебната система и правоприлагащите органи остави безконтролни злоупотребите с власт.

ЕС подчерта [проблемите при назначаването на съдии](#) и цялостното качество на съдебната система в държавите от региона, включително **Швеция (82)**, **Испания (60)**, **Полша (54)**, **Хърватия (50)**, **Малта (51)**, **Гърция (49)**, **Литва (61)** и **Ирландия (77)**.

В **Словакия** (54) предишният [напредък в наказателното преследване на корупцията](#) е опетнен от спорните [уволнения на правителството в съдебната система](#). Това бързо бе последвано от законодателни мерки, насочени към [закриване на специализираната прокуратура](#), отговорна за борбата с корупцията и намаляване на наказателните санкции за корупция. Ако бъдат приети, тези промени значително ще подкопаят върховенството на закона и стабилността, насърчавайки среда за безнаказаност на корупцията.

В Испания (60) продължават да съществуват дългогодишни проблеми с върховенството на закона, като независимостта на съдебната власт се възприема като [недостатъчна](#). Централен проблем е спешната необходимост от реформа на партийната квотна система за съдебни

назначения, която доведе до петгодишно противопоставяне на назначенията в Генералния съвет на съдебната власт.

Във Франция (71) министърът на правосъдието Ерик Дюпон-Морети е обвинен по подозрение, че е използвал министерската си роля за уреждане на спорове с магистрати, с които се е сблъсквал по време на работата си като адвокат. Специалният съд, съставен от депутати, [го призна за невинен](#). Дюпон-Морети остана на поста си по време на целия процес.

Има постъпила информация, че съдиите и прокурорите са изправени пред [нарастващи заплахи](#) от организирани престъпни групи в **Нидерландия** (79).

В **Малта** (51) неотдавнашна [резолюция на Европейския парламент](#) призова малтийските органи да засилят разследванията за възможни случаи на бивши държавни служители, които се опитват да укрият доказателства и да възпрепятстват разследванията и съдебните производства за убийството на разследващата журналистка Дафне Каруана Галиция.

Положителен пример е повишаването на Индекса за възприемане на корупцията в Естония (76), което се дължи на ключови реформи, укрепващи независимостта на съдебната система и насърчаващи прозрачността. Следва да се отбележи въвеждането на споделен надзор върху съдебната администрация и [по-ясни стандарти за почтеност в съдебната система](#).

Почтеността в политиката все още не е на висота

Мерките за ограничаване на неправомерното влияние при вземането на публични решения продължават да са недостатъчни, подкопвайки доверието на гражданите във върховенството на закона. Продължават да избухват скандали за липса на почтеност в политическата класа, които оформят политиката в Европа и подчертават необходимостта от засилване на правилата по отношение на конфликта на интереси, етичните стандарти и прозрачността при лобирането.

Португалия (61) изпадна в политическа криза, когато [премиерът Антониу Коща подаде оставка](#) след ареста на началника на кабинета му като част от разследването за корупция "Операция Инфлуенсър" по подозрения за влияние в управлението на проектите за добив на литий и водород от правителството. По-строгите регулации за лобиране трябва да бъдат приоритет след години на забавяне.

В **Германия** (78) проблемите на непотизма излязоха наяве, когато висш служител в [Министерството на икономиката подаде оставка](#) след назначаването на близък приятел за ръководител на Агенцията по енергетика.

Обединеното кралство (71) продължава да отстъпва със спад от два пункта, белязан от постоянни лобистки скандали и случаи на злоупотреба със служебно положение за лична изгода. Отсъствието на назначен [за антикорупционен шампион на премиера](#) през последните осемнадесет месеца и [очертаващите се подробности](#) за сключването на свързани с COVID пандемията договори не направиха много за възстановяване на доверието от страна на гражданите. Слабостите в **Норвегия** (84), свързани с недостатъци на базираната на доверие система на политическа почтеност бяха извадени наяве след поредица от скандали свързани с [конфликт на интереси](#), довели до оставката на [високопоставени министри](#).

Възможност за установяване на по-строги стандарти

Миналата година Европейската комисия предложи пакет за борба [с корупцията](#), за да укрепи инструментите, с които разполагат държавите-членки на ЕС в борба с корупцията. Пакетът включва специална директива за борба с корупцията, която ще хармонизира правните норми в държавите-членки на ЕС срещу корупционните престъпления, ще увеличи наказателните санкции и ще разшири мерките, с които разполагат правоприлагащите органи за разследване и наказателно преследване на корупцията.

Европа е на кръстопът във възстановяването на общественото доверие. През следващата година [институциите на ЕС трябва да се възползват от възможността да](#) повишат стандартите и да прилагат по-добре собствените си правила, за да увеличат усилията си в борбата срещу корупцията.

Гърция: страна под наблюдение

Със спад от три пункта **Гърция** (49) е изправена пред криза на върховенство на закона, която понижи оценката на страната в Индекса за възприятие на корупцията през последното десетилетие. Последниците от предполагаемото незаконно подслушване на журналисти и опозиционни политици от страна на правителството, атаките срещу свободата на печата и [слабата независимост на съдебната власт](#) допринесоха за [най-резкия спад на върховенството на закона](#) в ЕС.

Нарастват опасенията по отношение на превишаване на правомощията от страна на правителството в шпионския скандал "Predatorgate", като има сигнали, че членове на независимия наблюдател, разследващи случая са заплашвани, а свидетелите биват възпрепятствани да дават показания.

Гърция е най-зле представящата се страна в ЕС в [Световния индекс за свобода на печата](#). Използването на дела шамари срещу журналистите е нещо обичайно, което пречи на способността на медиите да отразяват случаи на корупция. Концентрацията на частна медийна собственост в тесни връзки с политическия елит допълнително изострят ситуацията.

Гърция направи обещаващ ход, като създаде Национален орган за прозрачност през 2019 г., но назначенията се [пратят от правителството](#). Позицията на управител е вакантна повече от година и половина, докато членовете на Управителния съвет наскоро подадоха оставки заради [скандални твърдения](#). За да спре понижаването си в Индекса, правителството трябва да гарантира защитата и безопасността на журналистите, да засили законодателните разпоредби относно лобирането и финансирането на политическите партии и да поддържа независим орган за борба с корупцията.